

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційне дослідження Наталії Вікторівни Шумейко на тему „Професійна іншомовна підготовка майбутніх фахівців гуманітарного профілю в університетах Словаччини”, подане на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Інтеграція України у світовий освітній та інформаційний простір пов'язана з пошуком нових шляхів підготовки професійної особистості, яка вільно орієнтується в полікультурному просторі, розуміє логіку, контексти, цінності та смисли різних культур, втілюючи їх в особистісній екзистенційній позиції та в гідних зразках цивілізаційної поведінки.

Одним із значущих засобів потужних позитивних змін в суспільстві має бути іншомовна підготовка майбутніх фахівців гуманітарного профілю. Успіх подібного навчального процесу залежатиме від уміння та здатності викладачів і студентів застосовувати стратегії ефективного оволодіння мовою, що допоможе Україні адекватно реагувати на нові питання й виклики, пов'язані із членством України у багатьох авторитетних міжнародних організаціях, отриманням безвізу та багатьма іншими аспектами, що насамперед передбачають здатність брати участь в реальному спілкуванні та засвідчити індивідуальне вміння самовисловлюватись у співзвучності із соціумом.

Жодна подія людського світу не може розгортатися поза мовою – єдиним засобом висловлювання (інша річ, чи звичайна ця мова, чи різноманітні форми невербальних мов, символів тощо). Все буття людини організоване у мовний спосіб. Вживаючись в мову, ми розвиваємо свої можливості, стаємо самими собою, хоча іноді і перетворюємось на її бранців або заручників, вживаючи штампи і “загратовані” слова, особливо це стосується усного мовлення. Людині, яка з певних причин не знаходить

адекватного мовного вираження себе, часто складно знайти власне місце у вирі обставин громадського і особистого життя. Узагальнення способів продуктивного розгортання цього процесу, розвідування ланки, яка враховує досвід Словаччини і може піднести на вищий щабель навчальну діяльність студентів гуманітарного профілю в Україні, підтверджує своєчасність обраної теми. Особливо, коли це стосується гуманітарного профілю, пов'язаного з виразною духовно-моральною спрямованістю процесу формування світогляду і загального розвитку людини, що представляє систему позитивних соціокультурних смислів та гуманістично орієнтованих дій.

І хоча у певні часи існували різні погляди на взаєморозуміння (для прикладу, теорія “світової душі”, що йшла від Платона до М.Бердяєва вважала, що людство органічно єдине, взаємозалежне і взаємопроникаюче, і протилежна точка зору Освальда Шпенглера, який заперечував принципову можливість взаємного впливу і взаємодії), сьогоднішній час, ХХІ століття, вимагає порозуміння за будь-яку ціну, порозуміння, яке не змішує, а взаємно збагачує і нарощує культуру. Досвід Словаччини є цікавою ланкою в цьому процесі, оскільки, як зауважує Н.В.Шумейко, має такі досягнення, як “ефективна професійна іншомовна підготовка на основі міжкультурного підходу, ... формування освітньої парадигми, орієнтованої на прогресивні зміни в сучасному полікультурному соціумі” (с.6).

Обґрунтованість наукових положень дисертації базується на аналізі цих очевидних досягнень словацької системи освіти у сфері професійної іншомовної підготовки фахівців гуманітарного профілю, підкріпленому розглядом таких документів, як “Система гуманітарних спеціальностей, визначених Міністерством освіти, науки, досліджень і спорту Словацької Республіки” (с.246), “Узгодження системи гуманітарних спеціальностей СР з навчальними спеціальностями університетів й європейських країн, США та Австралії” (с.247-251) та ін., аналізом відповідних праць словацьких та зарубіжних вчених щодо базових понять дисертації (компоненти культури,

гуманізація освітнього процесу, гуманітарне освітнє середовище, полікультурна освіта), - все це готує студента до сформованості слухати і чути інших; вдумливо читати й аналізувати; конструктивно розв'язувати різноманітні проблеми; здатності до емпатії, толерантності та самокритики; до умінь виховувати себе та інші параметри цієї інтегративної характеристики особистості.

Достовірністю вирізняються 1.2 і 1.3, що представляють нормативно-правове врегулювання вищої гуманітарної освіти Словаччини. Документи розглянуто якісно, з врахуванням вступу Словаччини у Європейський союз. Закони "Про вищі школи", "Про державну мову Словацької Республіки", "Про мови національних меншин", концепції та постанови привертають увагу цікавим досвідом, а зроблені авторкою дисертації рисунки і таблиці, що включають показники і динаміку, є зрозумілими.

Змістове наповнення чинників впливу на розвиток іншомовної освіти на території сучасної Словаччини розкриває Н.В.Шумейко як науковця - педагога, історика, соціолога, тобто фахівця, що вміє систематизувати педагогічні теорії і концепції, які можна відтворювати в Україні. Тому достовірність тісно змикається з практичною значущістю чинної роботи, оскільки включає підготовлені дисертанткою науково-методичні рекомендації з використання прогресивних ідей словацького досвіду професійної іншомовної підготовки фахівців гуманітарного профілю в університетах, починаючи від організаційних засад (напр. правила зарахування у вищі навчальні заклади співвітчизників та іноземців); обсягу навчального навантаження з, що дуже важливо, обов'язковими блоками стосовно культури країни, мова якої вивчається; змісту навчальних програм та змістового наповнення іншомовної підготовки студентів, де привернуто увагу до мистецтва перекладу, що є актуальним, оскільки відповідність перекладу автентичним текстам сприяє не просто навічінню мови, а й розумінню конотації). Перелічене допоможе студентам опанувати процедуру з'єднання сфер, які традиційно були ізольовані одна від одної, напр.

літературознавчий аспект, адже курси навіть за назвою чудові (с.79): “Літературна (письменницька) творчість”, “Академічне письмо”, “Риторика”. А ми переважно не на спеціальних факультетах займаємось суто комунікативним елементом, нехтуючи класичним квадріумом основних видів мовної діяльності: говоріння, що пов’язано з вмінням висловлювати свою думку усно; аудіювання як вміння розуміти мовлення в його звуковому вираженні; універсальний закріплювач мови - письмо, в процесі якого задіяні зоровий, слуховий, моторний, мовно-руховий аналізатори, і читання – здатність розуміти мову в її графічному вираженні.

Новими науково-обґрунтованими результатами дослідження є позиції щодо:

- узагальнення й опису досвіду Словацької Республіки в галузі іншомовної підготовки майбутніх фахівців гуманітарного профілю, що відбувається в умовах глобалізації сьогоdnішнього технологізованого суспільства, забезпечуючи збереження і нарощування його інтелектуального й культурного потенціалу, а також спрямованість на виховання не тільки мовної, а й гуманітарної культури;

- увага до письмової мови як продуктивного виду мовної діяльності, форми, що має за мету вираження власних думок за допомогою графічних знаків. І такі курси, як “Письмо” “Експериментальне написання роману”, “Критика перекладу” та деякі інші, запровадженні у словацьких вищих навчальних установах, безумовно сприятимуть вмінню грамотно висловлювати свої власні думки і бути навченими не тільки комунікативним навичкам, а й ціннісним елементам мови;

- виокремлення переліку обов’язкових дисциплін за вибором, який, судячи з представленого рисунку 2.2, є досить об’ємним, що дає студентам можливість обрати навчальні курси “до душі”;

- зведені методи навчання іноземним мовам – прями, в яких, як відомо, велика роль відводиться слуховому сприйняттю та вивченню граматики на основі зв’язного тексту; свідомі, пов’язані з мовою оригіналу, вивченням граматики в

контексті і в перекладах; комбіновані, що базуються на комунікативно-діяльнісному підході до навчання і враховують принципи функціональності, ситуативності, індивідуалізації та деякі інші; інтенсивні, в основі яких реалізується діалог, навчання живому усному мовленню, де при мінімальному терміні мають бути максимально використані резерви особистості студента;

- введення в обіг словацьких законодавчих і стратегічних документів концепції мовної освіти, глибокий аналіз навчальних планів вишів Словаччини і України з важливим висновком про необхідність “розширення тематики дисциплін культурного, соціокультурного та європейського спрямування для підготовки фахівців гуманітарного профілю” (с.139);

- проведений порівняльно-педагогічний аналіз професійної іншомовної підготовки в університетах Словаччини і України за розробленими дисертанткою критеріями (цільовий, нормативно-правовий, організаційний, змістовий, технологічний та їх показниками – 3.2). Таблиці відбивають зміст цього параграфу, наочно підтверджуючи факти, виявлені дослідницею.

Без сумніву, здобувачка домоглася доказованості і обґрунтованості міркувань щодо завдань, які знайшли в роботі розв’язання.

Зупинимось на питаннях, які, на нашу думку, потребують пояснень або дискусій:

1) Робота носить занадто описовий характер, бракує критичної оцінки досліджених фактів. Ставлення або позиція авторки не прослідковується. Дисертації не вистачає теоретичних орієнтирів для виправданого використання позитивного досвіду в освітянській практиці України і узагальнення тих параметрів іншомовної підготовки студентів Словаччини, що не витримали перевірку часом. Ключовими характеристиками суті напрацьованого є такі, як “розкрито, досліджено, з’ясовано” тощо. Відсутня авторська оцінна осмисленість напрацьованого.

2) Переважає вживання модальних слів, що мають рекомендаційний характер і нерідко пов’язані з невизначеним та ірреальним станом, що в науковій роботі недоречні. Наприклад, дієслово *можуть* - “студенти можуть працювати на

посадах, можуть обіймати посади, можуть надавати послуги перекладу” та ін.

3) Роботі не вистачає ілюстративних фактів, які б презентували ефективність описаних навчальних стратегій, “живих” зворотних висловлювань студентів або викладачів, що свідчило б про безпосереднє спостереження автора, принаймі в Україні, хоча і країна дослідження - Словаччина недалеко. Враховуючи, що тема стосується саме цієї країни, хотілося б побачити думки словацьких студентів і викладачів.

4) Науковий апарат потребує конкретизування. Скажімо, об’єкт дослідження визначено занадто широко, він не відображає напрямку і обсягу досліджуваних явищ.

Ці зауваження не знижують загальної наукової і практичної цінності дослідження.

Автореферат повністю розкриває зміст дисертації.

Дисертаційне дослідження відповідає вимогам, які ставляться до кандидатських дисертацій (п.п. 9, 11, 12, 13 „Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника”, затвердженого постановою Кабінетом Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567), а його автор Шумейко Наталія Вікторівна заслуговує присудження їй наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,

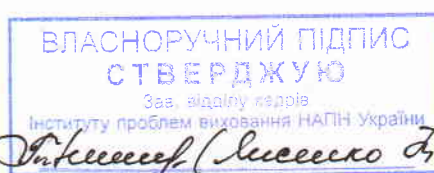
головний науковий співробітник

лабораторії естетичного виховання

та мистецької освіти Інституту проблем

виховання НАПН України

Н.С. Миропольська

Миропольської Н.С.

Шумейко Л.В.